

یکی از مسایل طبیعی و اجتناب ناپذیری که در طول تاریخ دیده می شود ، وجود اختلاف در میان مردمان در یک جامعه انسانی می باشد. اختلاف را می توان به صورت تفاوت در گفتار ، نظر یا موضع معنا کرد . این تفاوتها منجر به تکرر دیدگاهها و قضاوت ها می شود. اگر آدمیان در همه چیز برابر آفریده می شدند، آبادانی زمین و شکوفایی آن و شکل گیری زندگی ناممکن بود . بخشی از پدیده ی اختلاف طبیعی است . اگر اختلاف از حدود خود فراتر نرود و توده ی مردم به آداب آن پایبند باشند ، پدیده ای مفید و سودمند خواهد بود .

اختلاف بر اساس علل به وجود آمدن آن می تواند درست یا نادرست باشد . گاهی اختلاف بر اثر تفاوت در زاویه ی دید و یا بر اثر تفاوت در شرایط محیطی و زمانی طرفین و یا تفاوت در اطلاعات طرفین به وجود می آید که در این صورت ، اختلاف اگر اختلاف به جدل ، دشمنی و کینه نینجامد ، می تواند مفید باشد . ولی ممکن است اختلافات ، ریشه در عوامل اخلاقی و روانی داشته باشد . برخی از این علل عبارتند از : بدبینی نسبت به دیگران ، تعصب ورزیدن به دیدگاههای اشخاص و تعصب ورزیدن به شهر ، حزب یا گروهی خاص . همه ی این موارد رذایل اخلاقی هستند و اختلافاتی که از آنها ناشی شده باشند ، ناپسندند .

مفاسد اختلاف های ناپسند

اختلافات ناپسند باعث جدایی دل ها از همدیگر می شود . پیامبر P می فرماید : { لَا تَخْتَلَفُوا فَتَخْتَلَفَ قُلُوبُكُمْ }^۱ (اختلاف نورزید که دلهایتان دچار اختلاف خواهند شد .) پیامبر حتی به هنگام ایستادن در صف نماز ، مومنان را از اختلاف بر حذر داشته و می فرمود : { اسْتَوْوَا وَلَا تَخْتَلَفُوا فَتَخْتَلَفَ قُلُوبُكُمْ }^۲ (راست بایستید و کج نایستید که دلهایتان دچار کجی خواهد شد .) اختلاف مذموم منجر به چند دستگی ، دشمنی مردم با یکدیگر و بروز کینه می شود . همانطور که گفته شد ریشه ی اختلاف می تواند در تعصب ورزیدن نسبت به چیزی از قبیل شخص ، شهر ، حزب یا گروه باشد .

^۱ ابن حبان روایت کرده و آلبانی آن را صحیح می داند .

^۲ صحیح مسلم

اما تعصب به چه معناست ؟

تعصب یعنی پافشاری بر موضعی خاص ، بدون دلیل .

انسان متعصب چگونه انسانی است ؟

شخصی را در نظر بگیرید که بر روی مسئله ای پافشاری می کند و حال آنکه دلیلی بر درست بودن آن ندارد . علت پافشاری و قضاوت اینچنینی او ممکن است ، رساندن نفع به شخص و یا جانبداری از جناحی خاص باشد . در اغلب موارد گفتار انسان متعصب در مورد قضایای مختلف ، در جهتی است که به شخص یا گروهی خاص سود رساند . قضاوت های انسان متعصب نیز یک جانبه است . انسان متعصب به این نمی اندیشد که حق با کدام یک می باشد بلکه همواره سعی او بر این است که یاران و همفکران خود را صاحب حق و دارای رأی و ایده ی درست معرفی نماید . این گونه است که در بسیاری از مواقع حقیقت را می پوشانند و افراد ناحق را صاحبان حق معرفی می کند . چه خیانتی از این بالاتر؟؟؟

اما انسان منصف چگونه انسانی است ؟

خواننده گرامی آیا سخن پروردگار را شنیده اید که می فرماید :

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ... }^۳

(ای کسانی که ایمان آورده اید ! دادگری پیشه سازید و در اقامه ی عدل و داد بکوشید ، و به خاطر خدا شهادت دهید (و از این سو و آن سو جانبداری نکنید) هر چند که شهادتتان به زبان خودتان یا پدر و مادر و خویشاوندان بوده باشد ...)

آیا تا به حال به این آیه دقت کرده اید ؟

خداوند می فرماید که انسان مومن در قضاوتهایش همواره می بایست سخن حق را بگوید حتی اگر به زبان نزدیک ترین افراد به او و یا همفکرانش تمام شود . انسان منصف انسانی است که اگر عمل نیکی از شخصی سرزد و یا ایده و دیدگاه درستی را مشاهده کرد ، آن را تایید نماید حتی اگر آن شخص از مخالفینش باشد و اگر سخن ناحقی شنید و یا ایده یا عمل نادرستی را مشاهده نمود ، آن را تقبیح نماید حتی اگر از جانب موافقین و همفکرانش صورت گرفته باشد . انسان منصف انسانی آزاده است . او همواره به دنبال سخن حق و در جستجوی دلیلی قوی تر است فارغ از این که چه

^۳ . نساء - ۱۳۵

کسی و یا چه حزبی آن سخن درست را ارائه داده باشد . اعتقاد او بر این است که:

دلایل قوی باید و معنوی نه رگهای گردن به حجت قوی^۴

نمونه عینی اختلافات ناپسند

با نزدیک شدن روزهای تبلیغات انتخاباتی شورای اسلامی ، موجی از اختلاف نظرها و اختلاف سلیق بیش از پیش بروز خواهد کرد . همانطور که قبلا گفته شد ، اختلاف در عقیده و دیدگاه به خودی خود مذموم و ناپسند نیست بلکه هنگامی که با بداخلاقی ها و ناملایمات بیامیزد ، آثار شوم خود را نشان خواهد داد . وجود رفتارهایی ناپسند و نکوهیده موجب می گردد که رقابت انتخاباتی در اجتماع کوچک ما و اختلاف نظرهایی که پیرامون آن به وجود می آید ، نتایج مخربی از قبیل دشمنی ، کینه ، عدم اعتماد نسبت به یکدیگر و ... به بار آورد .

در ذیل به صورت مجمل به چند رفتار ناشایست اشاره می کنیم :

۱- **تعصب** : بسیاری از ماها در این دوره از زمان، خود را در حلقه ی تنگ تعصب قرار می دهیم . بسیاری از ما هدف اصلی خود را در این می بینیم که در هر شرایطی از جناحی خاص دفاع کنیم و جناح مقابل را تضعیف نماییم . ولی نمی اندیشیم که ممکن است در بعضی از مواقع ، رویکردها و نظرات همفکرانمان اشتباه بوده باشد . اصولا برای شخص متعصب تفاوتی نمی کند که جناح سیاسی مخالفش چه می گوید بلکه به این قضیه می اندیشد که آنها را در هر شرایطی تخریب و تضعیف نماید . او وظیفه ی خود را در این می بیند که همواره از جریانی خاص دفاع و جریان مقابل آن را تضعیف نماید . فرد متعصب گاهی در گفتار و گاهی در قضاوتهايش نسبت به جریان سیاسی مخالف دچار افراط می شود و جریان رقیب را بیش از آنچه که در واقع است ، بد و منفی نشان می دهد . و این در حالی است که خداوند می فرماید :

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ }^۵

(ای مؤمنان ! بر ادای واجبات خدا مواظب داشته باشید و از روی دادگری

^۴ . بوستان سعدی

^۵ . مائده - ۸

گواهی دهید، و دشمنانگی قومی، شما را بر آن ندارد که دادگری

نکنید. دادگری کنید که دادگری به پرهیزگاری نزدیکتر است. از خدا بترسید که خدا آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید.

این آیه به ما گوشزد می‌کند که همواره باید منصف بود. این آیه صراحتاً می‌فرماید که نباید اختلافات نظر با گروهی خاص ما را وادارد که نسبت بدانها، ظلمهایی از قبیل تهمت زدن، بی‌آبرو کردن، لجاجت، تخریب شخصیت، وارونه جلوه دادن حقیقت، اشاعه‌ی اخبار نادرست و هر آنچه که عقل سالم آن را نسبت به خود بد می‌داند، نسبت به آنها روا داریم.

۲- اشاعه‌ی اخبار غیر قطعی: رفتار نادرست دیگری که ممکن است مخصوصاً در این روزها از ما سرزند، اشاعه‌ی اخباری است که از صحت آن‌ها اطلاعی نداریم. ممکن است برای بسیاری از ماها این اتفاق رخ داده باشد که یکی از همفکرانمان، اخباری منفی و مخرب در مورد یکی از رقبیان سیاسی برایمان نقل کرده باشد. اخباری که می‌توان در تخریب و تضعیف جناح سیاسی مخالف از آن استفاده کرد. از آن جایی که قصد ضربه زدن به جریان سیاسی مخالف داریم، بدون معطلی آن خبر را دهان به دهان نقل کرده و به اشاعه‌ی آن می‌پردازیم. غافل از آنکه شاید آن اخبار دروغ بوده باشد. آیا سخن خداوند را شنیده‌اید که در این باره چه می‌فرماید:

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحَبُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ }^۶

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر شخص فاسقی خبری را به شما رسانید درباره‌ی آن تحقیق کنید، مبدا به گروهی - بدون آگاهی آسیب برسانید، و از کرده‌ی خود پشیمان شوید.)

این آیه به ما می‌فرماید که از اشاعه‌ی سخنی که از صحت آن اطلاعی نداریم، باید خودداری کرد.

۳- اختلافات سیاسی و پیوندهای دوستی: گاهی اوقات اختلاف نظرهای سیاسی در روابط اجتماعی افراد با یکدیگر تاثیر داشته است. مشاهده میشود که گاهی این اختلافات در روابط دوستی و شهروندی افراد جامعه نقش منفی داشته و باعث تضعیف روابط شده است. مگر نمی‌شود که دو انسان از لحاظ سیاسی اختلاف نظر داشته باشند و در عین حال دوست و خیرخواه یکدیگر باشند؟ مگر نه آن است که صحابه با وجود

اختلاف سلایقی که داشته‌اند با یکدیگر با صلح و صفا برخورد می‌کرده‌اند تا جایی که قرآن کریم آنها را نسبت به یکدیگر مهربان و دلسوز (رحماء بینهم) می‌داند؟

پس ای خواننده‌ی گرامی، اگر تا به حال بقای خود را در حذف رقیب سیاسی خود دانسته‌ایم، اگر لبه‌ی تیز انتقادات را تنها به سوی مخالفان سیاسی خود نشانه گرفته‌ایم، اگر اشخاص تنها به دلیل هم‌جناحی بودن موردتاییدمان بوده‌اند، و در آخر اگر درست بودن سخنان را نه از آن سخنان بلکه از گویندگانشان شناخته‌ایم، باید دانست که در حلقه‌ی تنگ و تاریک تعصب قرار داشته‌ایم. آیا وقت آن فرا نرسیده است که به نصیحت شاعر بزرگ، شیخ عبدالرحمن جامی جامه‌ی عمل بپوشانیم آنجا که می‌گوید:

از درون زنگ تعصب بزدای بر خرد راه تأمل بگشای

تعصب انسان را وا می‌دارد که گاهی اوقات به ناحق سخنی را بر زبان آورد. تعصب باعث می‌گردد که انسان نسبت به هم‌نوعانش ظلم روا دارد. تعصب حق را ناحق نشان می‌دهد و ناحق را حق. تعصب انسان را از قضاوت منصفانه باز می‌دارد.

{ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأُرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ }^۷
(در آن روزی که علیه آنان زبان و دست و پای ایشان بر کارهایی که کرده‌اند، گواهی می‌دهند.)

آیا این آیه‌ی مبارک، ما را از سخنان و قضاوت‌های غیر منصفانه باز نمی‌دارد؟؟؟

کمیته فرهنگی

مسجد حضرت عایشه (رضی الله عنها) جناح

پیشنهادات و انتقادات:

شماره پیامگیر (SMS): ۳۰۰۲۸۲۸۱۰۲۸۲۸

پست الکترونیک (E-mail): m_aisha۱۰@yahoo.com

۱۷ خرداد ماه ۱۳۹۲

تعصب و انصاف

در

میدان اختلاف